

Historia i społeczeństwo --- Historia wokół nas. Klasa 4

Rozkład materiału z planem wynikowym

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
CZĘŚĆ I. POZNAJĘ HISTORIĘ									
1. O czym mówi nam historia? 1. Historia jest nauką o dziejach. 2. W dziejach było wiele epok. 3. Czym zajmuje się historyk? 4. Czym jeszcze będziemy zajmować się na lekcjach historii?	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • historia jako nauka zajmująca się badaniem przeszłości • historia jako dzieje • podział dziejów na epoki – prehistoria, starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • czym zajmuje się historyk • nauki wspomagające historię – chronologia, archeologia, genealogia, numizmatyka, heraldyka • przeszłość, tradycja, badanie przeszłości na podstawie źródeł historycznych, praca historyka, epoki historyczne, czasy prehistoryczne, prehistoria, czasy historyczne 	8. Historia jako dzieje. Uczeń: 1) odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości; 2) wyjaśnia, na czym polega praca historyka.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się historia • wymienia co najmniej dwie nauki wspomagające historię • wyjaśnia pojęcia: dawno, przeszłość 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: tradycja, epoka, prehistoria, historia, cywilizacja • wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • wyjaśnia różne znaczenia pojęcia historia – nauka zajmująca się badaniem przeszłości i historia jako wszystkie wydarzenia, które kiedyś się działy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady nauk wspomagających historię (chronologia, numizmatyka, archeologia, genealogia, heraldyka) i wyjaśnia, czym się zajmują • wyjaśnia, czym zajmuje się historyk – badaniem źródeł pisanych • wyjaśnia różnicę pomiędzy prehistorią i historią • wyjaśnia, jakie znaczenie miało wynalezienie pisma • wyjaśnia potrzebę znajomości historii 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i wskazuje na osi czasu w kolejności chronologicznej epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • wyjaśnia, że epoki historyczne składają się na całość dziejów • wyjaśnia znaczenie tradycji dla ciągłości historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami wyjaśnia, dlaczego historię nazywamy nauczycielką życia • wyjaśnia, że każda nowa epoka rozpoczyna się na skutek jakiegoś wielkiego odkrycia albo wydarzenia, takiego np., jak opanowanie przez ludzi umiejętności postugiwania się ogniem, wynalezienie pisma czy narodziny Chrystusa • wyjaśnia znaczenie tradycji dla ciągłości historycznej 	1
2. Co to jest czas i jak go mierzymy? 1. Kiedy nie było zegarka. 2. Czas w historii. 3. Do czego służy oś czasu? 4. Jak obliczyć czas w historii, czyli	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń • czasomierze • kalendarze 	<ul style="list-style-type: none"> • sposoby mierzenia czasu – zegar słoneczny, klepsydra • jednostki czasu w historii – era, tysiąclecie, wiek, półwiecze • oś czasu • obliczanie czasu pomiędzy wydarzeniami 	I. Chronologia historyczna. Uczeń posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: okres p.n.e., n.e., tysiąclecie, wiek, rok; przyporządkowuje fakty historyczne datom;	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, do czego służy oś czasu • wymienia sposoby mierzenia czasu używane przez człowieka (klepsydra, zegar słoneczny, zegar mechaniczny itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak działała klepsydra i zegar słoneczny • na podstawie daty, wskazuje wiek, w jakim miało miejsce wydarzenie • wyjaśnia skróty – p.n.e. i n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się osią czasu, lokalizuje daty na osi czasu • określa wiek i jego połowę • szereguje wydarzenia w czasie, oblicza czas między 	<ul style="list-style-type: none"> • swobodnie posługuje się osią czasu • podaje, ile dni ma kalendarz gregoriański, kiedy i przez kogo został wprowadzony oraz co oznacza, że rok jest 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnicę pomiędzy kalendarzem księżycowym i kalendarzem słonecznym 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
trochę matematyki. 5. Długa droga do powstania kalendarza.		<ul style="list-style-type: none"> • kalendarz księżycowy i słoneczny • chronologia • czasy przed naszą erą, czasy naszej ery, tysiąclecie, wiek, pierwsza połowa wieku, druga połowa wieku 	oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi i umieszcza je na linii chronologicznej; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością	<ul style="list-style-type: none"> • podaje, ile lat liczy wiek i półwiecze • wyjaśnia, że stulecie oznacza 100 lat, czyli wiek 		wydarzeniami <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się chronologia • wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, półwiecze 	przestępny <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie wydarzenie posłużyło do podziału czasu na wydarzenia przed naszą erą i wydarzenia naszej ery • wyjaśnia pojęcia: era, mit • wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, półwiecze • wskazuje na osi czasu narodziny Chrystusa, czasy przed naszą erą i czasy naszej ery 		
3. Źródła historyczne opowiadają nam o przeszłości 1. Bez źródła ani rusz. 2. Co to jest źródło historyczne? 3. Jakie znamy źródła historyczne? 4. Jak chronimy bezcenne źródła historyczne? 5. Różnorodne przekazy o życiu ludzi – dawniej i dziś.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń • źródła historyczne, np. kronika szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> • źródło historyczne – ślad działalności człowieka pozostawiony w przeszłości • rodzaje źródeł historycznych: źródła materialne i niematerialne, pisane i niepisane • pojęcia: źródło historyczne, zabytek, archeologia, eksponat, muzeum, skansen • źródła pisane: listy, kroniki, roczniki, pamiętniki • znaczenie archeologii w odkrywaniu i badaniu materialnych źródeł historycznych • muzeum jako miej- 	8. Historia jako dzieje. Uczeń: 3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykład znanemu mu muzeum • podaje przykłady źródeł historycznych • rozróżnia podział źródeł historycznych na materialne i niematerialne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest źródło historyczne • wymienia przykłady źródeł pisanych (kronika, roczniki, pamiętniki) • wymienia przykłady źródeł materialnych (naczynia, broń, budowle) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: rocznik, kronika • opisuje, czym zajmują się muzea, archiwa i skanseny • wyjaśnia, na czym polega praca historyka 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje źródeł historycznych przechowywanych w archiwach, muzeach i skansenach • podaje przykłady informacji, jakie możemy zdobyć korzystając ze źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego zabytki i źródła historyczne należy chronić i zabezpieczać przed zniszczeniem • omawia znaczenie odkrycia grobowca Tutenchamona i podaje przykłady znalezionych tam przedmiotów 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		<p>sce gromadzenia i przechowywania pamiątek z przeszłości</p> <ul style="list-style-type: none"> skansen jako miejsce gromadzenia dawnych budynków wiejskich i ich wyposażenia 							
<p>4. Do czego służy mapa?</p> <ol style="list-style-type: none"> O pewnym ważnym pytaniu. Jak czytać mapę? Co widać na mapach i planach? 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń mapa historyczna mapa geograficzna plan 	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie mapy w poznawaniu miejsca wydarzeń kartografia – nauka rysowania map jak czytamy mapę i plan – tytuł mapy, legenda mapy rodzaje map – geograficzne, polityczne, tematyczne, historyczne plan miejscowości, przebiegu wydarzenia atlas historyczny 	<p><u>II. Analiza i interpretacja historyczna.</u></p> <p>Uczeń odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje tytuł i legendę mapy odczytuje proste informacje z mapy przy pomocy nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, do czego historykowi potrzebna jest mapa wyjaśnia, co to jest legenda mapy wyjaśnia, czym jest plan miasta lub jakiegoś wydarzenia opisuje, czym zajmuje się kartograf 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice pomiędzy mapą historyczną a mapą geograficzną odczytuje proste informacje z mapy 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykładowe informacje, jakie historyk może wyczytać z mapy wymienia rodzaje map – historyczna, polityczna, geograficzna wyjaśnia pojęcie: kartografia 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie posługuje się mapą historyczną 	1
<p>POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – POZNAJĘ HISTORIĘ</p>	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ol style="list-style-type: none"> O czym mówi nam historia? Co to jest czas i jak go mierzymy? Źródła historyczne opowiadają nam o przeszłości. Do czego służy mapa? 	<ul style="list-style-type: none"> jw. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym zajmuje się historia i na czym polega praca historyka podaje przykłady nauk wspomagających historię wyjaśnia, do czego służy oś czasu wymienia co najmniej jedno muzeum wskazuje tytuł i legendę mapy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: tradycja, epoka, prehistoria, cywilizacja, wyjaśnia różne znaczenia słowa historia – historia jako nauka i historia jako przeszłość, to co się wydarzyło określa wiek na podstawie daty rocznej wyjaśnia skróty: n.e. i p.n.e. wymienia przykłady źródeł historycz- 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, rocznik, kronika wyjaśnia, na czym polega praca historyka wymienia nauki wspomagające historię (chronologia, numizmatyka, archeologia, genealogia, heraldyka) wymienia różnice między prehistorią i historią i wyjaśnia, jakie znaczenie mia- 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: mit posługuje się osią czasu wyjaśnia, jakie wydarzenie posłużyło do podziału czasu na wydarzenia przed naszą erą i wydarzenia naszej ery wyjaśnia pojęcie: kartografia wymienia co najmniej jedno znane mu muzeum i skansen 	<ul style="list-style-type: none"> własnymi słowami wyjaśnia, dlaczego historię nazywamy nauczycielką życia uzasadnia, dlaczego zabytki i źródła historyczne należy chronić i zabezpieczać przed zniszczeniem samodzielnie posługuje się mapą historyczną 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					nych • odczytuje informacje z legendy mapy	<ul style="list-style-type: none"> • to wynalezienie pisma • prawidłowo umieszcza daty na osi czasu • odczytuje proste informacje z mapy • wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy mapą historyczną a polityczną • wyjaśnia, czym zajmują się muzea i skanseny 			
CZEŚĆ II. ŚWIAT WOKÓŁ NAS									
5. Kim jestem, czym się różnię od innych? 1. Co to jest osobowość i o czym nam mówi? 2. Nasze podobieństwo jest widoczne mimo różnic między nami. 3. Czego uczyliśmy się od innych? 4. Tacy jesteśmy, czyli nasze cechy osobiste. 5. Każdy jest osobą.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • osobowość człowieka • cechy biologiczne, osobiste i społeczne każdego człowieka • tolerancja jako poszanowanie odmienności innych osób • odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka • uprzejmość jako wzorzec zachowania będący przejawem szacunku dla innych 	<u>1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym.</u> Uczeń: 1) wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka; 2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania; 3) wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja; 4) podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązania.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osobiste i społeczne człowieka • wymienia podstawowe potrzeby człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest osobowość człowieka • rozróżnia cechy osobiste i społeczne człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje siebie z innymi – wskazuje podobieństwa i różnice z grupą rówieśników • wyjaśnia, co znaczy, że osobowość człowieka jest niepowtarzalna • odróżnia dobro od zła 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznacza, że ludzie powinni być tolerancyjni wobec innych • wyjaśnia, czego uczyliśmy się od innych • podaje przykłady pozytywnych i negatywnych zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie savoir-vivre • tłumaczy, na czym polega różnica między tolerancją a obojętnością wobec drugiego człowieka 	1
6. Społeczeństwo, rodzina, szkoła	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo, w którym żyjemy • rodzina i jej zna- 	<u>1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym.</u>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia prawa i obowiązki członków ro- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie wartości przekazuje nam 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się w szkole sa- 	<ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami przedstawia swoje miejsce 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
1. Społeczeństwo. 2. Rodzina. 3. Nasze potrzeby. 4. Koledzy i przyjaciele. 5. W klasie i na szkolnym korytarzu. 6. Moje prawa.		czenie w wychowaniu dzieci <ul style="list-style-type: none"> • prawa i obowiązki poszczególnych członków rodziny • rola rówieśników w rozwoju i poznawaniu świata • szkoła i jej znaczenie dla przekazywania wiedzy i wychowania dzieci • samorząd uczniowski i jego znaczenie w życiu szkoły • prawa dziecka, prawa i obowiązki ucznia • postępowanie sprawiedliwe, uprzejmość, tolerancja, sprawiedliwość • przyjaźń, wiedza, wartości 	Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania; 3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny; 5) charakteryzuje społeczność szkolną z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków; 6) podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego w swojej szkole; 7) tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe. <p><u>4. Państwo.</u> Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane. <p><u>V. Współdziałanie w sprawach publicznych.</u> Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się</p>	dziny <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka • wymienia prawa dziecka i prawa ucznia • odróżnia postępowanie sprawiedliwe od niesprawiedliwego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zadania samorządu uczniowskiego • podaje przykłady zachowania rówieśników, które mogą mieć wpływ na zachowanie innych • podaje proste przykłady uprzejmości i tolerancji 	szkoła <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznacza, że rodzice są naszymi pierwszymi nauczycielami • podaje przykłady działalności samorządu uczniowskiego w szkole 	morząd uczniowski i jaki ma wpływ na życie szkoły <ul style="list-style-type: none"> • odróżnia i charakteryzuje różne potrzeby człowieka • wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw dziecka 	w społeczeństwie, odpowiada na pytanie, jakie ma prawa i obowiązki (jako syn/córka, uczeń, obywatel) <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie zaspokajania podstawowych i wyższych potrzeb w życiu człowieka dla jego intelektualnego i emocjonalnego rozwoju 	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
7. Skąd mój ród, moje korzenie? 1. Co kryją pamiątki rodzinne? 2. Opowieści prababci. 3. Drzewo genealogiczne obrazem historii naszego rodu. 4. Historia nazwiska.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • pamiątki rodzinne jako świadectwo naszej przeszłości • opowieści rodzinne przekazywane ustnie przez dziadków • drzewo genealogiczne – graficzne przedstawienie rodu i rodowodu • genealogia jako nauka zajmująca się badaniem więzi rodzinnych • pochodzenie nazwisk • kultywowanie tradycji 	z nich. <u>1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym.</u> Uczeń: 3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny; 4) wyraża opinię na temat kultywowania tradycji i gromadzenia pamiątek rodzinnych. <u>I. Chronologia historyczna.</u> Uczeń posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością. <u>II. Analiza i interpretacja historyczna.</u> Uczeń pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych.	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje swój rodowód (najbliższej rodziny) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pamiątek rodzinnych • wyjaśnia pojęcie: genealogia • rozumie znaczenie pamiątek w kultywowaniu u przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje definicję pojęcia: genealogia • wyjaśnia pojęcie: ród • krótko omawia własnymi słowami, jaką wartość historyczną mają pamiątki rodzinne 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, skąd się wzięły nazwiska • podaje, jakie informacje przydatne historykowi możemy uzyskać od dziadków • rysuje uproszczone drzewo genealogiczne swojego rodu 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje pochodzenie nazwisk: Kowalski, Młynarski, Górski • formułuje pytania, jakie można zadać świadkowi ważnego wydarzenia historycznego 	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt 	5. Kim jestem, czym się różnię od in-	• jw.	• wymienia cechy osobiste	• wyjaśnia, czym jest osobo-	• wyjaśnia, na czym polega	• wyjaśnia, co to jest tolerancja	• wyjaśnia, na czym polega różnica	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – ŚWIAT WOKÓŁ NAS	ćwiczeń	nych? 6. Społeczeństwo, rodzina, szkoła. 7. Skąd mój ród, skąd moje korzenie?		i społeczne człowieka • wymienia podstawowe potrzeby człowieka • wie, że istnieją prawa dziecka • rysuje swój rodowód (najbliższej rodziny)	wość człowieka • odróżnia cechy osobiste od cech społecznych człowieka • wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo • wie, czym zajmuje się w szkole samorząd uczniowski • podaje przykłady pamiątek rodzinnych	niewpowtarzalność każdego człowieka • wyjaśnia pojęcie: genealogia, ród • omawia wartość historyczną pamiątek rodzinnych	• wyjaśnia, czym zajmuje się w szkole samorząd uczniowski i jaki ma wpływ na życie szkoły • wie, skąd się wzięły nazwiska • rysuje uproszczone drzewo genealogiczne swojego rodu	między tolerancją a obojętnością wobec drugiego człowieka • podaje pochodzenie nazwiska: Kowalski, Młynarski, Górski	
CZĘŚĆ III. MOJA MAŁA OJCZYZNA, MÓJ KRAJ									
8. Legendy i historia mojego miasta i regionu 1. Miejsca i ludzie. 2. Mała ojczyzna. 3. Jak można opisać swoją małą ojczyznę? 4. Historia, historia... 5. Symbole lokalne. 6. Co powiedzieliby nam nasi przodkowie? 7. Tam, gdzie żyjemy i gdzie mieszkamy – regiony. 8. Co mówią ludzie?	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń • mapa najbliższej okolicy, miasta	• regiony Polski • mała ojczyzna jako miejsce, w którym żyjemy • legenda – opowieść zawierająca elementy fantastyczne • zabytki – świadectwo historii danej miejscowości • tradycja i obyczaje – wartości przekazywane z pokolenia na pokolenie • różnorodność regionów historyczno-geograficznych w Polsce i ich charakterystyka • gwara jako odmiana języka, którą posługuje się ludność danego regionu	<u>2. „Mała Ojczyzna”</u> Uczeń: 1) opisuje swoją „małą Ojczyznę”, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze; 2) zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętnienia postaci i wydarzeń z przeszłości „małej Ojczyzny”; 3) wskazuje na mapie miejscowości siedzibę władz lokalnych i na przykładach omawia zakres ich działań.	• wyjaśnia pojęcie: legenda • wskazuje na mapie region swojego zamieszkania i jego stolicę	• wskazuje na mapie i wymienia co najmniej trzy regiony Polski i podaje ich stolice • wymienia legendy związane z początkiem państwa polskiego • wyjaśnia, czym jest gwara • podaje co najmniej trzy przykłady potraw regionalnych • wymienia co najmniej dwa przykłady tańców regionalnych • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary,	• wyjaśnia pojęcie: mała ojczyzna • podaje przykłady potraw regionalnych • opowiada o swoim regionie jako o małej ojczyźnie • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • podaje nazwę najbliższego muzeum regionalnego	• opowiada o swoim regionie jako o małej ojczyźnie • odszukuje w różnych źródłach i przedstawia informacje dotyczące swojej miejscowości/regionu • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • wymienia, jakie obyczaje i tradycje skła-	• opowiada, co dla niego oznacza pojęcie małej ojczyzny i jakie miejsce uznaje za swoją małą ojczyznę	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					z których pochodzą • podaje przykłady informacji na temat zwyczajów i tradycji, jakie mogą nam przekazać nasi dziadkowie		dają się na folklor (twórczość artystyczna, baśnie, legendy, przysłowia, rzeźbiarstwo, muzyka, tańce, potrawy regionalne)		
9. Polska – moja ojczyzna 1. Ojczyzna jest wspólna. 2. Tam, gdzie żyjemy i gdzie mieszkamy. 3. Stolica Polski. 4. Nasze najważniejsze symbole. 5. Hymn narodowy.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń • mapa 	<ul style="list-style-type: none"> • Polska, nasza ojczyzna • Polska i jej miejsce w Europie – położenie geograficzne, sąsiedzi • mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • Warszawa jako stolica państwa i siedziba władz państwowych, sejm i senat • symbole państwowe – flaga, godło, hymn państwowy • święta państwowe 	<u>3. Ojczyzna.</u> Uczeń: 1) wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej; 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski; 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie i wymienia sąsiadów Polski • wymienia polskie symbole narodowe • wymienia polskie święta narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie ojczyzny • wymienia co najmniej trzy mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • wyjaśnia, co oznacza, że język polski jest naszym językiem państwowym • wymienia polskie święta narodowe, podaje ich daty • wykonuje hymn Polski • podaje imię i nazwisko autora słów Mazurka Dąbrowskiego • wyjaśnia, że autor melodii nie jest znany • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • podaje, gdzie znajdują się siedziby pol- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie polskich symboli narodowych • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega stołeczny charakter Warszawy • wyjaśnia, dlaczego w wielu miejscowościach znajduje się ulica Warszawska • wymienia dawne stolice Polski (Gniezno, Kraków) 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada o okolicznościach powstania polskiego hymnu narodowego 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin		
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – MOJA MAŁA OJCZYZNA, MÓJ KRAJ	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	8. Legendy i historia mojego miasta i regionu. 9. Polska – moja ojczyzna.	• jw.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia legendy związane z początkiem państwa polskiego • wymienia co najmniej trzy regiony Polski • wskazuje na mapie region, w którym mieszka • wskazuje na mapie i wymienia sąsiedów Polski • wymienia polskie symbole narodowe • wymienia polskie święta narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie i wymienia co najmniej trzy regiony Polski i podaje ich stolice • wyjaśnia pojęcie legendy • wyjaśnia, czym jest gwara • podaje co najmniej trzy przykłady potraw regionalnych • wymienia co najmniej dwa przykłady tańców regionalnych • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • wyjaśnia pojęcie ojczyzny • wymienia co najmniej trzy mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • wyjaśnia, co oznacza, że język polski jest naszym językiem urzędowym • wymienia polskie święta na- 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie i wymienia co najmniej trzy regiony Polski i podaje ich stolice • wyjaśnia pojęcie legendy • podaje co najmniej trzy przykłady potraw regionalnych • wymienia co najmniej dwa przykłady tańców regionalnych • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • wyjaśnia pojęcie ojczyzny • wymienia co najmniej trzy mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • wyjaśnia, co oznacza, że język polski jest naszym językiem urzędowym • wymienia polskie święta na- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie: mała ojczyzna • podaje przykłady potraw regionalnych • opowiada o swoim regionie, jako o małej ojczyźnie • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • zna i wyjaśnia pochodzenie polskich symboli narodowych • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada o swoim regionie, jako o małej ojczyźnie • odszukuje w różnych źródłach i przedstawia informacje dotyczące swojej miejscowości/regionu • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • wymienia, jakie obyczaje i tradycje składają się na folklor (twórczość artystyczna, baśnie, legendy, przysłowia, rzeźbiarstwo, muzyka, tańce, potrawy regionalne) • wyjaśnia, na czym polega stołeczny charakter Warszawy 	• opowiada, co dla niego oznacza pojęcie małej ojczyzny, jakie miejsce uznaje za swoją małą ojczyznę	• opowiada o okolicznościach powstania polskiego hymnu narodowego	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<ul style="list-style-type: none"> rodowe i podaje ich daty wykonuje hymn Polski podaje imię i nazwisko autora słów Mazurka Dąbrowskiego wyjaśnia, że autor melodii nie jest znany wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę podaje, gdzie znajdują się siedziby polskiego parlamentu i prezydenta 		<ul style="list-style-type: none"> wymienia dawne stolice Polski (Gniezno, Kraków) 		
CZĘŚĆ IV. OPOWIEŚCI O LUDZIACH, LEGENDACH I HISTORII									
10. Jak żyli nasi pra-przodkowie – myśliwi i rolnicy 1. Nasi praprzodkowie. 2. Jak żyli? Co robili? 3. Od koczownika do rolnika, no i co z tego wynika.	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> ewolucja człowieka w prehistorii życie codzienne ludzi pierwotnych pierwsze narzędzia i broń koczowniczy tryb życia zmiana trybu życia z koczowniczego na osiadły powstanie rolnictwa – odkrycie zasad uprawy zbóż i hodowli zwierząt osiadły tryb życia 	<u>Temat spoza PP</u> I. Uczeń dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zwierzęta udomowione przez człowieka wymienia pierwsze narzędzia używane przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady narzędzi wytwarzanych przez ludzi pierwotnych wyjaśnia, w jaki sposób odkrycie uprawy zboża zmieniło sposób życia ludzi pierwotnych wyjaśnia, do czego służyły żarna wymienia produkty, które stanowiły pożywienie człowieka pierwotnego, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia łacińskie określenie homo sapiens wyjaśnia, na czym polegało epokowe wydarzenie, jakim było opanowanie przez człowieka ognia wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystywał mięso, skórę i kości zabitych zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada, jak przebiegała ewolucja człowieka, jak zmieniała się jego postawa i mózg 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje życie koczownicze z życiem osiadłym ludzi wyjaśnia, dlaczego zmiana trybu życia ludzi z koczowniczego na rolniczy miała bardzo duże znaczenie dla rozwoju ludzkości 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					wyjaśnia, w jaki sposób człowiek je zdobywał				
11. Biskupin – pradawna osada nad jeziorem 1. O tym, że każdy, kto umie patrzeć, może być odkrywcą. 2. Życie w grodzie nad jeziorem. 3. Co się stało z Biskupinem?	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • odkrycie osady w Biskupinie • wygląd osady warownej • życie codzienne i zajęcia mieszkańców Biskupina • Biskupin – jako jedno z najważniejszych odkryć archeologicznych w Polsce 	<u>Temat spoza PP</u> I. Uczeń dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością.	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie ilustracji wygląd osady w Biskupinie • wymienia co najmniej trzy informacje o Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje Biskupin na mapie historycznej • wyjaśnia, czym się zajmowali mieszkańcy Biskupina • opisuje wygląd osady w Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności odkrycia osady w Biskupinie • określa epokę historyczną, w której żyli mieszkańcy Biskupina • umieszcza na osi czasu wiek, w którym powstała osada w Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia ludzi w Biskupinie • porównuje życie mieszkańców Biskupina i życie ludzi pierwotnych – wskazuje podobieństwa i różnice 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie pracy archeologów dla poznania przeszłości 	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O PRAPRZODKACH I OSADZIE W BISKUPINIE	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	10. Jak żyli nasi przodkowie – myśliwi i rolnicy. 11. Biskupin – pradawna osada nad jeziorem.	<ul style="list-style-type: none"> • jw. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zwierzęta udomowione przez człowieka • wymienia pierwsze narzędzia używane przez człowieka • opisuje na podstawie ilustracji wygląd osady w Biskupinie • wymienia co najmniej trzy informacje o Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady narzędzi wytwarzanych przez ludzi pierwotnych • wyjaśnia, w jaki sposób odkrycie uprawy zboża zmieniło sposób życia ludzi pierwotnych • wyjaśnia, do czego służyły żarna • wymienia produkty, które stanowiły pożywienie człowieka pierwotnego, wyjaśnia w jaki sposób człowiek je zdobywał 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia łacińskie określenie homo sapiens • wyjaśnia, na czym polegało epokowe wydarzenie, jakim było opanowanie przez człowieka ognia • wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystywał mięso, skórę i kości zabitych zwierząt • przedstawia okoliczności odkrycia osady w Biskupinie • określa epokę historyczną, w której żyli 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak przebiegała ewolucja człowieka, jak zmieniała się jego postawa i mózg • samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia ludzi w Biskupinie • porównuje życie mieszkańców Biskupina i życie ludzi pierwotnych – wskazuje podobieństwa i różnice 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie koczownicze z życiem osiadłym ludzi • wyjaśnia, dlaczego zmiana trybu życia ludzi z koczowniczego na rolniczy miała bardzo duże znaczenie dla rozwoju ludzkości • omawia znaczenie pracy archeologów dla poznania przeszłości 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zajęcia ludzi pierwotnych • wskazuje Biskupin na mapie historycznej • wie, czym się zajmowali mieszkańcy Biskupina • opisuje wygląd osady w Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> • mieszkańcy Biskupina • umieszcza na osi czasu wiek powstania osady w Biskupinie 			
12. Legendy i historia, czyli opowieści o początkach państwa polskiego 1. Wśród pradawnych opowieści. 2. Legenda o Lechu, Czechu i Rusie. 3. Legenda o złym księciu Popielu. 4. Legenda o Piaście. 5. Legenda o księciu Kraku i smoku wawelskim.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • średniowieczni kronikarze – Gall Anonim, Wincenty Kadłubek, Jan Długosz • cechy charakterystyczne legendy • kto to jest kronikarz • legendy o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście • postaci legendarne – Lech, książę Popiel, Piast – a postaci historyczne – Mieszko I, Dobrawa • skąd się wzięło godło Polski • ród Piastów • plemię Polan 	10. Państwo polskie za Piastów. Uczeń: 1) opowiada legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie, a także rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy; 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarszych kronikarzy – Galla Anonima, Wincentego Kadłubka i Jana Długosza • wymienia legendy: o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Kraku i smoku wawelskim 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie legendy • opowiada legendy o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Kraku i smoku wawelskim • wskazuje na mapie Gniezno i Kraków 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę pomiędzy opisywanymi w kronikach postaciami legendarnymi a historycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia funkcje legend dla budowania tożsamości narodu polskiego • oddziela fakty historyczne od legend • samodzielnie wypowiada się na temat, czy legendy mogą być dla nas źródłem historycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarszych polskich kronikarzy w porządku chronologicznym, • wyjaśnia, kto według legendy dał początek dynastii piastowskiej • podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych 	1
13. Mieszkańcy grodu i podgrodzia 1. Jak powstawały grody? 2. Gród ośrodkiem władzy książęcej. 3. Mieszkańcy podgrodzia.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • budowa grodów obronnych na ziemiach polskich • gród ośrodkiem władzy książęcej • życie codzienne mieszkańców grodu i podgrodzia • wojowie i rzemieślnicy 	10. Państwo polskie za Piastów. Uczeń: 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I; 3) opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie ilustracji wygląd grodu i podgrodzia 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody obronne • wyjaśnia pojęcia: gród, podgrodzie, plemię • opisuje, w jaki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób wybierano miejsce do budowy grodu i jak zabezpieczano go przed wrogami • wyjaśnia, kim byli panowie grodowi 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady nazw osad średniowiecznych specjalizujących się w określonym rzemiośle • opowiada o życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje gród jako ośrodek władzy książęcej • wymienia główne grody zbudowane w czasach Mieszka I 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
			i używając pojęć: plemię, gród, drużyna, książę.		sposób wybrano miejsce do budowy grodu i jak zabezpieczano go przed wrogami <ul style="list-style-type: none"> wymienia mieszkańców grodu i podgrodzia wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody obronne wymienia towary, którymi handlowano na targach odbywających się w podgrodziach 	i kasztelanowie <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaką funkcję pełniły podgrodzia 	mieszkańców podgrodzia <ul style="list-style-type: none"> wymienia władcę, który zjednoczył część plemion zamieszkujących ziemie polskie 		
14. W średniowiecznym zamku – siedzibie seniora 1. Budowa zamku. 2. W siedzibie seniora i w jej pobliżu. 3. Od giermka do rycerza. 4. Rycerskie życie. 5. Rycerskie losy.	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> zamki średniowieczne na ziemiach polskich i ich mieszkańcy wygląd zamku średniowiecznego – grube mury, brama wjazdowa i most, obronne baszty, wysokie wieże, fosa zamek jako siedziba seniora, czyli władcy lub możnego pana życie codzienne na zamku średniowiecznym w jaki sposób można było zostać rycerzem rycerskie życie – 	<u>12. Rycerze.</u> Uczeń: 1) charakteryzuje zamek średniowieczny i jego mieszkańców; 2) opisuje charakterystyczne cechy wzoru osobowego średniowiecznego rycerza.	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie ilustracji wygląd średniowiecznego zamku opowiada, kto mieszkał w zamku i jak wyglądało życie codzienne mieszkańców zamku opisuje na podstawie ilustracji wygląd rycerskiej zbroi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z jakiego materiału budowano zamki średniowieczne wymienia czynniki, które decydowały o wyborze miejsca, w którym budowano zamek wyjaśnia pojęcia: fosa, podzamcze, senior, trubadur, paź, giermek, porównuje gród i zamek – wskazuje 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcję herbu rycerskiego opisuje przebieg turnieju rycerskiego wymienia zadania giermka wyjaśnia, co oznacza, że zamek był budowlą obronną i wymienia elementy obronne zamku (wieże, mury, baszty, fosę) opisuje przebieg pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Zawiszy Czarnego omawia funkcję herbu rycerskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie historycznej Polski XIV wieku co najmniej trzy zamki średniowieczne 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		turnieje, pojedynki, misje dyplomatyczne • najstłynniejszy polski rycerz – Zawisza Czarny jako wzór osobowy rycerza • pojęcia: senior, rycerz, giermek, turniej rycerski, kodeks honorowy rycerza, herb			podobieństwa i różnice • wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem • wymienia cechy charakteru, jakimi powinien odznaczać się rycerz • opowiada o Zawiszy Czarnym				
15. Życie mieszkańców wsi 1. W rytmie pór roku. 2. W chłopskiej chałupie. 3. Powinności wobec możnego pana.	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	• życie codzienne mieszkańców wsi średniowiecznej • powinności chłopów wobec możnego pana i wobec Kościoła • pojęcia: post, dani na, dziesięcina • porównanie życia chłopów z życiem rycerza	<u>14. Chłopi.</u> Uczeń: 1) opisuje warunki życia na wsi średniowiecznej; 2) porównuje życie chłopów z życiem rycerza.	• wymienia narzędzia stosowane w średniowiecznej wsi – cep, radło, żarna • wymienia rośliny uprawiane na wsi – zboże, rośliny strączkowe: bób, fasola, groch • wymienia zwierzęta hodowane na wsi: bydło, kozy, owce, świnie • opisuje na podstawie ilustracji wygląd wsi średniowiecznej	• opowiada, jak wyglądało życie codzienne na wsi średniowiecznej • wymienia zajęcia chłopów • wyjaśnia, do kogo należała ziemia uprawiana przez średniowiecznych chłopów • wymienia powinności chłopów wobec możnego pana i wobec Kościoła	• wyjaśnia pojęcia: dani na, post, dziesięcina	• porównuje życie na wsi współcześnie i w średniowieczu – wskazuje podobieństwa i różnice	• wyjaśnia, na czym polegał ścisły związek życia codziennego średniowiecznych chłopów z przyrodą i porami roku • porównuje życie chłopów i rycerza w średniowieczu • wyjaśnia, dlaczego chłopowie mieli najmniej praw spośród wszystkich stanów	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O LEGENDACH I HISTORII	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	12. Legendy i historia, czyli opowieści o początkach państwa polskiego. 13. Mieszkańcy grodu i podgrodzia. 14. W średniowieczny	• jw.	• wymienia najstarszych kronikarzy – Galla Anonima, Wincentego Kadłubka i Jana Długosza • wymienia legendy:	• wyjaśnia pojęcie legendy • opowiada legendy: o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Kraku	• wyjaśnia różnicę pomiędzy opisywanymi w kronikach postaciami legendarnymi a historycznymi	• omawia funkcje legend dla budowania tożsamości narodu polskiego • potrafi oddzielić fakty historyczne od legend	• wymienia najstarszych polskich kronikarzy w porządku chronologicznym, • wie, kto według legendy, dał początek dynastii piastowskiej	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		m zamku – siedzibie seniora. 15. Życie mieszkańców wsi.		o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Kraku i smoku wawelskim • opisuje na podstawie ilustracji: wygląd grodu i podgrodzia, średniowiecznego zamku, rycerskiej zbroi, średniowiecznej wsi • opowiada, jak wyglądało życie codzienne mieszkańców grodu i podgrodzia, średniowiecznego zamku, średniowiecznej wsi • wymienia narzędzia stosowane w średniowiecznej wsi: cep, radło, żarna • wymienia rośliny uprawiane na wsi: zboże, rośliny strączkowe: bób, fasola, groch • wymienia zwierzęta hodowane na wsi – bydło, kozy, owce, świnie	i smoku wawelskim • wskazuje na mapie Gniezno i Kraków • wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody, a później średniowieczne zamki • wyjaśnia pojęcia: gród, podgrodzie, plemię, fosa, podzamcze, senior, trubadur, paż, giermek, • wymienia mieszkańców grodu i podgrodzia • porównuje gród i zamek – wskazuje podobieństwa i różnice • wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem • wymienia cechy, jakimi powinien odznaczać się rycerz • opowiada o Zawiszy Czarnym • opowiada, jak wyglądało życie codzienne	• wyjaśnia, w jaki sposób wybierano miejsce do budowy grodu i zamku oraz, jak zabezpieczano je przed wrogami • wyjaśnia, kim byli panowie grodowi i kasztelanowie • omawia funkcję herbu rycerskiego • opisuje przebieg turnieju rycerskiego • wymienia zadania giermka • wyjaśnia, co oznacza, że zamek był budowlą obronną i wymienia elementy obronne zamku (wieże, mury, baszty, fosę) • opisuje przebieg pasowania na rycerza • wyjaśnia pojęcia: danina, post, dziesięcina	• samodzielnie wypowiada się na temat, czy legendy mogą być dla nas źródłem historycznym • podaje przykłady nazw osad średniowiecznych specjalizujących się w określonym rzemiośle • opowiada o życiu codziennym mieszkańców podgrodzia • wymienia władcę, który zjednoczył część plemion zamieszkujących ziemie polskie • wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Zawiszy Czarnego • omawia funkcje herbu rycerskiego • porównuje życie na wsi współcześnie i w średniowieczu – wskazuje podobieństwa i różnice	• podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych • charakteryzuje gród, jako ośrodek władzy książęcej • wskazuje na mapie historycznej Polski XIV wieku co najmniej trzy zamki średniowieczne • rozumie, na czym polegał ścisły związek życia codziennego średniowiecznych chłopów z przyrodą i porami roku • wyjaśnia, dlaczego chłopci mieli najmniej praw spośród wszystkich stanów	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					na wsi średniowiecznej <ul style="list-style-type: none"> wymienia zajęcia chłopów wyjaśnia, do kogo należała ziemia uprawiana przez średniowiecznych chłopów wymienia powinności chłopów wobec pana i wobec Kościoła 				
16. W służbie Bogu i ludziom 1. Księża i zakonnicy. 2. Święty Franciszek – przyjaciel ludzi i zwierząt. 3. Życie codzienne w średniowiecznym klasztorze. 4. W pracowni średniowiecznego kronikarza.	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> główne zakony średniowiecza – benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie zakon jako wspólnota ludzi, którzy poświęcili się służbie Bogu święty Franciszek – założyciel zakonu franciszkanów życie codzienne w średniowiecznym klasztorze działalność średniowiecznych zakonów – pomoc ludziom, zakładanie szkół, pisanie i przepisywanie ksiąg pojęcia: zakon, reguła, ubóstwo, benedyktyńska praca, inicjał, pergamin 	11. Mnisi. Uczeń: 1) opisuje klasztor średniowieczny i tryb życia mnichów, używając pojęć: zakon, reguła, ubóstwo; 2) charakteryzuje postać świętego Franciszka z Asyżu.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne zakony średniowiecza (benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie) opisuje na podstawie ilustracji wygląd średnio-wiecznego klasztoru 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał, miniatura opowiada o kopiowaniu i pisaniu ksiąg w średniowieczu wyjaśnia, dlaczego średniowieczne księgi były bardzo drogie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje postać św. Franciszka opowiada o głoszonej przez niego nauce omawia życie codzienne średniowiecznych zakonników wyjaśnia, dlaczego duchowni często byli doradcami, sekretarzami i wysłannikami dyplomatycznymi na dworach monarchów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę jasełek i przedstawi ich pasyjnych – opowiada, że wprowadzili je w Kościele katolickim franciszkanie samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia codziennego w zakonach średniowiecznych stosuje pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie fragmentu tekstu źródłowego wymienia zasady postępowania franciszkanów wyjaśnia określenie „benedyktyńska praca” 	1
17. Średniowieczne kościoły i katedry 1. Budowle	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> średniowieczne kościoły – styl romański i styl gotycki wygląd kolegiaty w Tumie i katedry 	Temat spoza PP. II. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń odpowiada	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia na ilustracjach style architektury średniowiecznej – styl 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji omawia wygląd katedry romańskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia co najmniej trzy różnice pomiędzy architekturą romańską 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na ilustracji: sklepienie krzyżowe, witraż, rozetę, portal 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie tekstu źródłowego omawia udział szlachty i ludu 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
o grubych murach i małych oknach. 2. Strzeliste katedry. 3. Miejsca święte i pielgrzymki. 4. Co kryją podziemia średniowiecznych kościołów?		w Gdańsku • średniowieczne kościoły jako miejsce pochówku władców, świętych i ludzi zasłużonych dla ojczyzny • średniowieczne pielgrzymki do miejsc świętych • relikwie świętych • pojęcia: kościół, katedra, styl romański, styl gotycki, witraż, fundator, pielgrzymka, relikwie, krypta	na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji; pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych. <u>8. Historia jako dzieje.</u> Uczeń: 3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.	romański i gotycki	i katedry gotyckiej	a gotyką • wyjaśnia, dlaczego ludzie w średniowieczu odbywali pielgrzymki do miejsc świętych	• wyjaśnia pojęcia: fundator, krypta, relikwie • wyjaśnia, z czego wynikała pobożność ludzi średniowiecza • opisuje, co znajduje się w krypcie św. Leonarda w podziemiach katedry wawelskiej	w budowaniu średniowiecznych kościołów	
18. W średniowiecznym mieście 1. Od osady do miasta. 2. Wśród ulic średniowiecznego miasta. 3. Kto posiadał miasto, a kto nim zarządzał? 4. Kupcy i rzemieślnicy. 5. Od zamożnego kupca do wędrownego grajaka. 6. Życie w średniowiecznym mieście.	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	• rozwój miast na ziemiach polskich • cechy charakterystyczne miast średniowiecznych • życie codzienne w średniowiecznym mieście • patrycjat, pospólstwo, plebs, kupcy i rzemieślnicy – podział społeczny w średniowiecznym mieście • rada miejska jako organ samorządu miejskiego • pojęcia: mury miejskie, rynek, barbakan, ratusz, kupcy, rzemieślnicy, warsz-	<u>13. Mieszczanie.</u> Uczeń: 1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie; 2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.	• na podstawie ilustracji omawia wygląd średniowiecznego miasta • podaje przykłady budynków miejskich (kamienice, ratusz, kościół parafialny)	• wyjaśnia, do czego służył pręgierz • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w średniowiecznym mieście • wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi • wymienia zajęcia rzemieślników mieszkających w mieście średniowiecznym • wyjaśnia, kto był właścicielem	• omawia różnicowanie mieszkańców średniowiecznego miasta • wyjaśnia pojęcia: cech, burmistrz, rajca, rada miejska, pospólstwo, plebs, patrycjat • wyjaśnia, kto nadawał miastom prawa miejskie	• wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi • omawia zajęcia rzemieślników mieszkających w mieście średniowiecznym • podaje przykłady nazw ulic, które wywodzą się od mieszkających tam rzemieślników	• porównuje wygląd miast współczesnych do miast średniowiecznych – wskazuje podobieństwa i różnice	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		tat, cech, plebs, rada miejska, burmistrz			średniowiecznych miast				
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O ŚREDNIOWIECZNYCH KLASZTORACH, KOŚCIOŁACH I MIASTACH	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	16. W służbie Bogu i ludziom. 17. Średniowieczne kościoły i katedry. 18. W średniowiecznym mieście.	• jw.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne zakony średniowiecza (benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie) • na podstawie ilustracji omawia wygląd średniowiecznego klasztoru • odróżnia na ilustracjach style architektury średniowiecznej – romański i gotycki • na podstawie ilustracji omawia wygląd średniowiecznego miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał, miniatura • opowiada o kopiowaniu i pisaniu ksiąg w średniowieczu • wyjaśnia, dlaczego średniowieczne księgi były bardzo drogie • na podstawie ilustracji omawia wygląd budowli romańskiej i gotyckiej • wyjaśnia, do czego służył pręgierz • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w średniowiecznym mieście • wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi • wymienia zajęcia rzemieślników mieszkających w średniowiecznym mieście 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje postać św. Franciszka • opowiada o głoszonej przez niego nauce • omawia życie codzienne średniowiecznych zakonników • wyjaśnia, dla czego duchowni często byli doradcami, sekretarzami i wysłannikami dyplomatycznymi na dworach monarchów • wymienia co najmniej trzy różnice między architekturą romańską a gotycką • wyjaśnia, dla czego ludzie w średniowieczu odbywali pielgrzymki do miejsc świętych • omawia różnicowanie społeczne mieszkańców średniowiecznego miasta • wyjaśnia pojęcia: cech, burmistrz, rajca, rada miejska 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę jasełek i przedstawić pasyjnych, wie, że wprowadzili je w Kościele katolickim franciszkanie • samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia codziennego w zakonach średniowiecznych • stosuje pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał • wskazuje na ilustracji: sklepienie krzyżowe, witraż, rozetę • wyjaśnia pojęcia: fundator, krypta, relikwie • wyjaśnia, z czego wynikała pobożność ludzi średniowiecza • opowiada, co znajduje się w krypcie św. Leonarda w podziemiach katedry wawelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie fragmentu tekstu źródłowego wymienia zasady postępowania franciszkanów • wyjaśnia określenie „benedyktyńska praca” • na podstawie tekstu źródłowego omawia udział szlachty i ludu w budowaniu średniowiecznych kościołów • porównuje wygląd miast współczesnych do miast średniowiecznych – wskazuje podobieństwa i różnice 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kto był właścicielem średniowiecznych miast 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kto nadawał miastom prawa miejskie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zajęcia rzemieślników mieszkających w średniowiecznym mieście • podaje przykłady nazw ulic, które wywodzą się od mieszkających tam rzemieślników 		
19. W pracowni mistrza Stwosza 1. Z Norymbergi do Krakowa. 2. W warsztacie rzeźbiarza. 3. Niezwykły ołtarz kościoła Mariackiego.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Wit Stwosz – średniowieczny artysta • ołtarz w kościele Mariackim jako średniowieczne dzieło sztuki • pojęcia: rzemieślnik, pracownia, detal, ołtarz 	<u>III. Tworzenie narracji historycznej.</u> Uczeń tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami. <u>3. Mieszczanie.</u> Uczeń: 1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie; 2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim był Wit Stwosz • na podstawie ilustracji opisuje wygląd ołtarza Wita Stwosza 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak powstał ołtarz mariacki 	<ul style="list-style-type: none"> • umieszcza na linii chronologicznej wiek XV i daty panowania Kazimierza Jagiellończyka • wyjaśnia pojęcia: detal, pracownia, rzemieślnik, artysta 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak powstał ołtarz Wita Stwosza • wyjaśnia, kto był jego fundatorem • opisuje własnymi słowami fragment książki: Historia żółtej ciżemki przedstawiony w podręczniku 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie informacje o życiu mieszkańców średniowiecznego Krakowa można odnaleźć w ołtarzu Wita Stwosza 	1
20. Dzieło mistrza Długosza 1. Zamiatanie do wiedzy. 2. W służbie królowi. 3. Jan Długosz – wychowawca sy-	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Jan Długosz – historyk, dyplomata i wychowawca synów królewskich • Jan Długosz jako dziejopis – autor kroniki opisującej dzieje Polski 	<u>Temat spoza PP.</u> <u>III. Tworzenie narracji historycznej.</u> Uczeń tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim był Jan Długosz i czym się zajmował 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej dwóch synów Kazimierza Jagiellończyka, późniejszych królów Polski • wyjaśnia pojęcia: historyk, 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposób wychowania na dworze królewskim • wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Jana Długosza 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz uznawany jest za pierwszego polskiego historyka 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy pozapodręcznikowej wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz podjął się spisania dziejów polskich 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
nów królewskich. 4. Pierwszy polski historyk.			pojęciami.		kronikarz dziejopis, dyplomata, wychowawca • umieszcza na osi czasu wiek, w którym żył Jan Długosz				
21. Mikołaj Kopernik – ten, który poruszył Ziemię 1. Uczony ksiądz Kopernik. 2. Zarządca dóbr kościelnych i obrońca zamków. 3. Kopernik i jego wielkie odkrycie.	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	• Mikołaj Kopernik – ksiądz, lekarz, prawnik, ekonomista i astronom • dzieło Mikołaja Kopernika O obrotach sfer niebieskich • Kopernik – absolwent Akademii Krakowskiej • pojęcia: uczony, astronom, astronomia, odkrycie naukowe, „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”	16. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie. Uczeń: 1) opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: uczony, astronom, odkrycie naukowe; 2) opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika, wyjaśniając, co znaczy powiedzenie „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”.	• wyjaśnia, kim był Mikołaj Kopernik i jakimi dziedzinami nauki się zajmował	• wymienia dziedziny nauki, którymi zajmował się Mikołaj Kopernik • wymienia miasta, szkoły i uniwersytety, w których uczył się i studiował Mikołaj Kopernik • wyjaśnia pojęcia: uczony, astronom, astronomia, Układ Słoneczny, odkrycie naukowe	• wyjaśnia powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”	• opisuje znaczenie Akademii Krakowskiej dla rozwoju polskiej nauki • wyjaśnia i podkreśla znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika dla rozwoju nauki	• odróżnia pojęcia: astrolog i astronom	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O ŚREDNIOWIECZNYCH KRONIKARZACH, ARTYSTACH I UCZONYCH	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	19. W pracowni mistrza Stwosza. 20. Dzieło mistrza Długosza. 21. Mikołaj Kopernik – ten, który poruszył Ziemię.	• jw.	• wyjaśnia, kim był Wit Stwosz • na podstawie ilustracji opisuje wygląd ołtarza Wita Stwosza • wyjaśnia, kim był Jan Długosz i czym się zajmował • wyjaśnia, kim był Mikołaj Kopernik i jakimi dziedzinami nauki się zajmował	• opowiada, jak powstawał ołtarz mariacki • wymienia co najmniej dwóch synów Kazimierza Jagiellończyka, późniejszych królów Polski • wyjaśnia pojęcia: historyk, kronikarz, dziejopis, dyplomata, wychowawca, uczony, astronom, astrono-	• umieszcza na linii chronologicznej lata panowania Kazimierza Jagiellończyka • wyjaśnia pojęcia: detal, pracownia, rzemieślnik, artysta • opisuje sposób wychowania na dworze królewskim • wyjaśnia, na czym polegała działalność	• opowiada, jak powstawał ołtarz Wita Stwosza • wyjaśnia, kto był jego fundatorem • wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz uznawany jest za pierwszego polskiego historyka • opisuje znaczenie Akademii Krakowskiej	• wyjaśnia, jakie informacje o życiu mieszkańców średniowiecznego Krakowa można odnaleźć w ołtarzu Wita Stwosza • na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy pozapodręcznikowej wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz podjął się spisania dziejów polskich • odróżnia pojęcia: astrolog i astronom	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<p>nia, Układ Słoneczny, odkrycie naukowe</p> <ul style="list-style-type: none"> umieszcza na osi czasu wiek, w którym żył Jan Długosz wymienia miasta, szkoły i uniwersytety, w których uczył się i studiował Mikołaj Kopernik 	<p>dypłomatyczna Jana Długosza</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię” 	<p>dla rozwoju polskiej nauki</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i podkreśla znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika dla rozwoju nauki 		
<p>22. W szlacheckim dworze i w pałacu magnackim</p> <ol style="list-style-type: none"> Od rycerza do szlachcica. W szlacheckim dworze. W folwarku szlacheckim. Od szlachcica do magnata. W siedzibie magnata. W chłopskiej zagrodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> szlachta polska i jej przywileje życie codzienne w szlacheckim dworze folwark szlachecki i obowiązki pracujących tam chłopów zróżnicowanie stanu szlacheckiego – znaczenie magnaterii pałac Krzyżtopór jako przykład siedziby magnackiej pojęcia: przywileje, dwór szlachecki, pospolite ruszenie, czeładź, magnat, możnowładca, chłopska zagroda, pańszczyzna 	<p><u>19. Polski szlachcic.</u></p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa, używając pojęć: sejm, sejmik, pospolite ruszenie; opisuje działalność gospodarczą polskiej szlachty, używając pojęć: folwark, pańszczyzna. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji porównuje strój szlachecki i magnacki na podstawie ilustracji porównuje wygląd dworu szlacheckiego i pałacu magnackiego 	<ul style="list-style-type: none"> zaznacza na osi chronologicznej wieki: XVI i XVII wyjaśnia pojęcia: przywileje, pospolite ruszenie, szlachta, czeładź, magnateria wyjaśnia, jakie obowiązki i przywileje miała szlachta wymienia, kto pracował w gospodarstwach należących do szlachty 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym szlachta wyróżniała się spośród innych stanów wyjaśnia, czym różniła się magnateria od szlachty opowiada, jak wyglądało życie codzienne w folwarku szlacheckim 	<ul style="list-style-type: none"> formuluje wypowiedź ustną na temat różnorodności stanu szlacheckiego omawia znacznie magnaterii w życiu politycznym i kulturalnym Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z jakiej grupy społeczeństwa średniowiecznego wyróżniła się szlachta zbiera z różnych źródeł informacje na temat polskiej magnaterii – wymienia najbardziej znane rody magnackie w Rzeczypospolitej XVII wieku 	1
<p>23. W Łazienkach Królewskich</p> <ol style="list-style-type: none"> W kręgu nauki i sztuki. W komnatach i apartamentach królewskich. Szkoła dla patriotów. Pierwsze mini- 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> Stanisław August Poniatowski – mecenas nauki i sztuki założenie Szkoły Rycerskiej utworzenie Komisji Edukacji Narodowej Warszawa XVIII wieku w obrazach Bernarda Bellotta, zwanego Canaletta 	<p><u>22. Upadek I Rzeczypospolitej.</u></p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji omawia wygląd Łazienek Królewskich wymienia postaci Ignacego Krasickiego, Bernarda Bellotta, Grzegorza 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego dla rozwoju kultury i nauki polskiej wyjaśnia, czym były obiady czwartkowe 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie założenia Szkoły Rycerskiej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce wyjaśnia znaczenie powołania Komisji Edukacji Naro- 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o rozwoju kultury polskiej w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie obrazów Bernarda Bellotta (Canaletta) opisuje życie codzienne w Warszawie XVIII wieku 	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
sterstwo oświaty. 5. Miasto z obrazów.		tem • obiady czwartkowe i ich uczestnicy • przebudowa Zamku Królewskiego i budowa Łazienek Królewskich – pałac Na Wodzie, teatr Na Wyspie		Piramowicza	i kto był na nie zapraszany • wyjaśnia, kim byli Ignacy Krasicki, Grzegorz Piramowicz, Bernardo Bellotto, zwany Canalettem • umieszcza na osi czasu wiek XVIII i jego drugą połowę – czas panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego	dowej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w osiemnasto-wiecznej Warszawie • wymienia postaci Ignacego Krasickiego, Grzegorza Piramowicza, Bernarda Bellotta oraz opisuje ich dokonania			
24. Kolej w XIX wiek 1. Od lampy naftowej do żarówki. 2. Para, węgiel i żelazo 3. Parowóz Stephensona. 4. Zmieniają się miasta. 5. Powstają fabryki. 6. Zmienia się życie ludzi.	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	• XIX wiek – wiekiem wynalazków: maszyna parowa, pierwsza lokomotywa Rakieta, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf • od lampy gazowej do żarówki • wiek pary, węgla i żelaza • wynalezienie parowozu • życie codzienne w XIX-wiecznym mieście • powstanie fabryk – rozwój przemysłowienia • zmiany w życiu codziennym społeczeństwa – nowe sposoby spędzania wolnego czasu	<u>25. Miasto przemysłowe.</u> Uczeń: 1) opowiada o rozwoju uprzemysłowienia w XIX wieku, używając pojęć: maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf, fabryka.	• na podstawie ilustracji opisuje wygląd i życie codzienne w dziewiętnastowiecznym mieście • wymienia wynalazki XIX wieku, jakich używamy do dzisiaj (np. żarówka, rower, aparat fotograficzny)	• podaje przykłady udogodnień miejskich wprowadzonych w XIX wieku • wymienia wynalazki i osiągnięcia techniki XIX wieku • opowiada, kim byli Ignacy Łukasiewicz, William Murdock, Tomasz Edison • omawia, jak zmieniło się życie codzienne ludzi w XIX i na początku XX wieku	• porównuje życie ludzi w XIX wieku i we wcześniejszych epokach • omawia znaczenie wynalazienia parowozu	• omawia genezę powstania fabryk i nowej klasy społecznej – robotników • opisuje zmiany w sposobach podróżowania w XIX wieku	• omawia wpływ wynalazków na poprawę jakości życia ludzi w XIX wieku	1
POWTÓRZENIE	• podręcznik	22. W szlacheckim	ju.	• na podstawie	• wyjaśnia poję-	• wyjaśnia, czym	• opowiada	• wyjaśnia, z jakiej	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O SZLACHECKIM DWORZE, KRÓLEWSKIM PAŁACU I WIELKICH WYNAŁAZKACH	• zeszyt ćwiczeń	dworze i w pałacu magnackim. 23. W Łazienkach Królewskich. 24. Koleją w XIX wiek.		<p>ilustracji porównuje strój szlachecki i magnacki</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji porównuje wygląd dworu szlacheckiego i pałacu magnackiego • na podstawie ilustracji omawia wygląd Łazienek Królewskich • wymienia postacie Ignacego Krasickiego, Bernarda Bellotta i Grzegorza Piramowicza, jako wybitnych osobistości czasów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego • wymienia wynalazki XIX wieku, których używamy do dzisiaj • na podstawie ilustracji omawia zmiany, jakie dokonały się w XIX wieku w życiu mieszkańców miast 	<p>cia: przywileje, pospolite ruszenie, szlachta, czeladź, magnateria</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje, jakie obowiązki i przywileje miała szlachta • wymienia, kto pracował w gospodarstwach należących do szlachty • wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego dla rozwoju kultury i nauki polskiej • wyjaśnia, czym były obiady czwartkowe i kto był na nie zapraszany • wyjaśnia, kim byli Ignacy Krasicki, Grzegorz Piramowicz, Bernardo Bellotto, zwany Canalettem • umieszcza na osi czasu wiek XVIII i jego drugą połowę – czas panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego • podaje przykłady udogod- 	<p>szlachta wyróżniała się spośród innych stanów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym różniła się magnateria od szlachty • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w folwarku szlacheckim • wyjaśnia znaczenie założenia Szkoły Rycerskiej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce • wyjaśnia znaczenie powołania Komisji Edukacji Narodowej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w osiemnastowiecznej Warszawie • wymienia postacie Ignacego Krasickiego, Grzegorza Piramowicza, Bernarda Bellotto oraz opisuje ich dokonania • porównuje życie ludzi w XIX 	<p>o różnorodności stanu szlacheckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znacznie magnaterii w życiu politycznym i kulturalnym Rzeczypospolitej • opowiada o rozwoju kultury polskiej w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego • omawia genezę powstania fabryk i nowej klasy społecznej – robotników • opisuje zmiany w sposobach podróżowania w XIX wieku 	<p>grupy społeczeństwa średnio-wiecznego wyróżniła się szlachta</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie obrazów Bernarda Bellotta, zwanego Canalettem, opisuje życie codzienne w Warszawie w XVIII wieku • omawia wpływ wynalazków na poprawę jakości życia ludzi w XIX wieku 	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<p>nień miejskich wprowadzonych w XIX wieku</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia wynalazki i osiągnięcia techniki XIX wieku opowiada, kim byli Ignacy Łukasiewicz, William Murdoch, Tomasz Edison omawia zmiany w życiu codziennym ludzi na przełomie XIX i XX wieku 	wieku i we wcześniejszych epokach			

Grzegorz Jeleń